
Erdélyi Pál:

Jó-e a világ vagy rossz?

Abstract: Is the world good or bad?

The author explores the question, based on Scripture, of the basis for the Christian view that the world is evil and wicked. The most important message of the Old Testament is that the heavens and the earth are the creation of a loving God, that is, they are God's good works and that God created all things for good. However, the Old Testament also speaks of the created world coming under judgement and God creating a new heaven and a new earth. That is, the world created for good is corrupted because of man's sin. The New Testament also supports the idea of the beginning and end of the world. In the text under scrutiny, however, the world no longer means the universe, but rather man, or more precisely the human world. This, according to the New Testament, is not good, but rather "wickedness" (1. John 5:19). The world is therefore nothing other than the sinful entity of humankind, rebellious against God. However, the Scriptures are not about the world, but about the works of God. And so the world is the object of God's love (John 3,16), and Jesus Christ is the Saviour of the world.

Keywords: world, goodness, creation, sin, redemption, cosmos, aion

Temetések alkalmával, Vágfarkasdon, még mindig a dalárda végzi az éneklés szolgálatát. Az egyik régi temetési énekből fülembé csendült és valahogy rögződött is bennem egy különös mondat: „nem jó e világ, nem jó itten lenni!”. Ezt a meggyőződést erősíti fel bennünk az úrvacsorai liturgia beköszönő vokációja is: „hogya kimentsen minket a jelenvaló gonosz világból”, ahol már a világ egyenesen gonosznak van titulálva. Igazat mondanak-e ezek a bizonyágtételek, vagy pedig árnyaltabban kellene látnunk a dolgokat?

Világ az Ószövetségben

Az ószövetségi hirdetés ritkán beszél a világról, sokkal inkább az égről és a földről, azaz a teremtettség láthatatlan és látható részeiről, és

azok alkotóelemeiről. Ebből is láthatjuk azt, hogy az Ószövetségben annyira még nem fedezhető fel a világnak egy későbbi értelmezése: minden létező dolognak egyfajta harmonikus egysége. Ennél a filozófiai meglátásnál sokkal inkább hangsúlyosabb számára az Istenről, mint szabadítóról való bizonyágtétel, aki népét kihozta az egyiptomi rabságból. Valószínűleg csak később kristályosodott ki ebből a kulcsfontosságú hitvallásból az, hogy ez a szabadító Isten, a világot teremtő Isten is. Bár az Ószövetség sok vonatkozásban osztotta a világgal kapcsolatos korabeli egyiptomi és babilóniai elképzeléseket, de ezek mindenképpen csak a külső, formai dolgokra vonatkoztak. Nagyon leegyszerűsítve tehát a „mindenség” három részből állt: ég, föld és a tengerek. A földet egy körszerű alkotásnak képelték, amely a világ-tengereken helyezkedett el, a hegyek fundamentumai pedig egyfajta oszlopokként rögzítették azt, hogy el ne mozduljon. Az eget pedig mintegy félköríves sátorponyvának gondolták, melynek külső nyílásain érkezik meg az égi áldás, a csapadék, a belső felén pedig az égitestek: a nap, a hold és a csillagok találhatók. Természetesen ezeknél a formai jellemvonásoknál sokkal lényegesebb az a tartalmi, központi üzenet, ami az ószövetségi bizonyágtételt teljesen megkülönböztette a többi korabeli mitológiai és kozmogóniai elgondolásoktól, és így hitünk számára is egy elengedhetetlen alapot képez: Isten teremtette az eget és a földet. Általánosságban ez alatt az egész „kozmosz” értendő. Ebben egy nagyon konkrét üzenet fogalmazódik meg: Isten a teremtetője minden láthatónak és láthatatlannak. Az Ószövetség tanúi nem elmélkednek korunk elvont fogalmairól. Isten az eget önmagának, a földet az ember fiainak teremtette (lásd: Zsolt 115,16). De az ég és a föld olyan helyek, ahol láthatóan uralkodik. Ez az üzenet a maga nagyságában és dicsőségében akkor domborodik ki igazán, amikor összevetjük azt a korabeli nézetekkel és elgondolásokkal. Az akkori pogányság azt vallotta, hogy az ég és a föld valójában istenek. Ezek az istenek hatalmasak, félelmetesek, titokzatosak, bosszúállók, vagy éppen bőkezűek, és valamilyen mágikus módon ki lehet engesztelni őket, hogy kegyüket megnyerjék. Sajnos ettől a különös nézettől a mai kor „pogánysága” sem távolodott el teljesen. Sokan vannak ma is, akik úgy gondolják, hogy az emberi értelem, a tudomány vívmá-

nyai és annak fejlődése által – szinte istenekként – le tudják uralni és kezükben tudják tartani a természetet és az egész teremtettséget is. Különös, hogy a sok figyelmeztető jel ellenére sem térnek jobb belátásra, pedig azt már a régi hitvallók is felismerték, hogy az Isten az Isten, a világ pedig világ, azaz a két kategóriát nem lehet és nem is szabad mágikus módon összerosni. A sorskényszerek, a babonák, a bizonytalanság és a szétilált kapcsolatok világába milyen szépen kiált bele az Ószövetség örömmüzenete, hogy az ég és a föld a szeretetteljes Isten teremtménye, aki nem szűnik meg gondoskodni sem az emberről, sem pedig a teremtet világról. Mindezek Isten jó művei - nem pedig istenségek vagy félelmet és borzalmat keltő démonok. Ez az örömmüzenet megalapozza azt a drága ígéretet és egyben Isten legsajátosabb tervét a teremtéssel kapcsolatban: a legjobb körülményeket létrehozni Isten és ember zavartalan kapcsolata és közössége számára.

Ezekből az legfontosabb ószövetségi üzenetekből kiindulva, a korábban felvetett kérdésre reflektálva - Jó-e a világ vagy rossz? – első hallásra az csapódik le, hogy a teremtet világ és benne az ember jó volt. Jó volt, mert Isten mindent jónak teremtet! Még ha tudatában vagyunk is annak, hogy az Ószövetségnek vannak bizonyos kiemelten hangsúlyos szegmensei pl. egyiptomi szabadulás, ígéret földje, áldozatok, történelmi szemlélet stb., amelyek valamiképpen prioritást élveznek, nem szabad elfelejtenünk azt, hogy mindezek mellett is tud a bűnesetről és annak következményéről, és tud arról is, hogy a teremtet világ ítélet alá esik olyannyira, hogy Isten új eget és új földet fog teremteni (Ézs 65,17).

Ezek a vonások már körvonalazzák azt, hogy ezzel a jónak teremtet világgal éppen a benne jónak teremtet embernek bűnesete miatt valami komoly baj történt. Körvonalazzák azzal is, hogy az Ószövetség teljesen felborítja a régi kor klasszikus: „Isten, természet, ember” rendszerét, amikor az embert a teremtés koronájának deklarálva a második helyre teszi: „Isten, ember, természet”. Ennek függvényében azonban minden negatív dolog, ami az emberrel megtörtént, kihat a teremtet világra is.

Világ az Újszövetségben

Az Újszövetség a világ megnevezésére általában két fogalmat használ. Egyik a „kozmosz” a másik pedig az „aión”. A „kozmosz” gazdag jelentéssel bíró szó. Vonatkozhat az emberi élet földi színterére, de minden létező dolog összességére: akár az emberiségre, akár a teremtettségre is. Az „aión” azonban jobban az időbeli határokat emeli ki, ami továbbviszi azt az ószövetségi szemléletet, hogy a világnak van kezdete és lesz vége is, de ez az Újszövetség eszchatológiai szemléletével is tökéletesen összecseng.

Főleg Pál apostol és János apostol leveleiben azonban a világ már nem annyira a természeti valóságok összességét jelenti, hanem sokkal inkább az emberi lét Istennel való kapcsolatának a minősítését. Itt pedig már nem sok jót lehet elmondani sem az emberről, sem pedig a világról! Sőt, semmi jót sem! *„Az egész világ gonoszságban vesztegel”* (1Jn 5,19). Amikor az embernek és a világnak ezt a megromlott arculatát próbáljuk összevetni azzal, hogy mindezek valamikor mégis csak az Isten jó teremtetési művéből származtak, akkor akarva-akaratlanul is a bűneset és annak következménye jut az eszünkbe. Mindez nem egyfajta kényszerből alakult így, hanem az emberi akarat, megátalkodottság és engedetlenség miatt, amellyel nemcsak önmagát tette tönkre, hanem környezetét, azaz a világot is. Ezzel a bűnös emberi tettel sajnos a világ is egy új, negatív értelmet kapott: „bűnös-ség”! A világ tehát nem más, mint az emberiség bűnös, Isten ellen lázadó egysége. Az emberi bűn kihat az egész teremtettségre, leigázza, romlásba dönti azt, és teljesen kiszolgáltatja olyan gonosz hatalmaknak, amelyek Isten jónak teremtetett világát a kísértés eszközeivé teszik. Mindez arra enged következtetni, hogy innentől számítva a bűn nem csak holmi pillanatnyi megingás, hanem alapból az élet hamis irányultsága, fonák állapota. Ennek pedig beláthatatlanok a következményei: ítélet, pusztulás, halál, kárhozat! Ezekből pedig nincs kiút sem az embernek, sem pedig a világnak!

Összegezve elmondhatjuk azt, hogy az Újszövetség olyannyira sokrétű és változatos jelentéssel próbálja körülírni a világot, mint magát az emberi életet. Nem lehet azonban eltekinteni attól, hogy a világ, mint olyan teljesen kopírozza az emberi sorsot. Ami elmondható

az emberről, az csaknem minden vonatkozásban elmondható a világról is.

Visszakanyarodva a kezdetben felvetett kérdéshez - Jó-e a világ vagy rossz? - hirtelen arra a következtetésre jutunk: azt, ami jó volt, a bűneset igazán rosszá tette. Ha most itt meg kellene állnunk a világ megítélésénél, valószínűleg egy torzított képet kapnánk, csupán fél-igazságot. Nem amiatt, hogy nem találnánk el pontosan azt, hogy milyen is ez a világ és benne az ember minden gyarlóságával, nyomorúságával és elesettségével együtt. Nem! Elsősorban azért járnánk téves utakon, mert a Szentírás (Ó- és Újszövetség egyaránt) nem elsősorban az emberről és a világról beszél, hanem az Istenről! Az Ő tetteiről az emberért és a teremtett világért! Így már lényegessé válnak a hangsúlyeltolódások! Mennyire fontos lenne ezért ezt a világot nemcsak annyira az ember összefüggésében látni, hanem sokkal inkább Isten szemszögéből, Jézus Krisztus szemével. Ráérezni az Ő áldott küldetésére, arra az üdvtörténeti eseményre, amelynek középpontjában egyedül Ő áll. Együtt rezonálni azzal az eschatológiai ritmussal, amely tud a teremtésről, bűnesetről, de a megváltásról is. Hinni és vallani azt, hogy a világot Isten teremtette, elesett ugyan és Isten ítélete alá került, de sosem szűnt meg Isten szeretetének tárgya lenni.

Világ, mint Isten szeretetének tárgya

Ez az áldott felismerés legcsodálatosabban abban az Igében teljesedik ki, amit mi a Biblia szívének is nevezünk, nem ok nélkül: „*Úgy szerette Isten ezt a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen*”(Ján.3,16). A világ körüli minden feszültség, minden felesleges erőfeszítés, vagy éppen le-targia ebben a híradásban oldódik fel. Jó erről úgy tudósítanunk, hogy mi ennek igazságát – Isten kegyelméből – „saját bőrünkön”, saját életünkben már megtapasztalhattuk. Mindezt természetesen teljesen érdemtelenül, hiszen bennünket is a világból hívott el az Úr. De már tudhatunk arról, hogy van kegyelem, hogy minden ember és az egész világ kegyelemre szorul, és azt csak a kegyelem tarthatja meg. Feltárult előttünk az is, hogy Isten mekkora áldozatot hozott a mi életünkért, de az egész világ megmentéséért is. Volt Valaki, aki

feltartóztatta a megérdemelt ítéletet, amikor odaállt egymaga a bűnös világ helyett, a bűnös világ miatt és elsősorban a bűnös világért az igazságos isteni ítélet elé a golgotai kereszten. Vele gyökeresen megváltozhat minden, Benne teljesen újjászülethet a bűnös ember, és általa reménysége lehet még ennek a vajúdó, nyögdécselő világnak is. Mi ennek a nagy, felkínált kegyelem megszerzésének az egyetlen módja? Az elfogadás, amit nyugodtan hitnek is nevezhetünk. Mivel elfogadás, ezért dicsekedni és hivatkozni nem igazán lehet vele, csupán nagyon hálásnak lenni érte.

De mindez nem igazán lenne teljes annélkül, ha ez a megtapasztalt nagy kegyelem nem szülné a mi önzetlen, felelősségteljes, szolgálatban kiteljesedő hálánkat és köszönetünket. Önmagunkért, vagy talán Istenért? Nem, azt nem várja tőlünk az Isten! A világért? Igen! Éppen úgy, amint Ő is tette érettünk. Mi is hozzájárulhatunk ahhoz, hogy ez a világ bennünk és körülöttünk jobb és igazabb legyen. Amikor az ember megélheti azt, hogy nem hiábavaló a prófétai szó, az imádság ereje, a lélekmentés szolgálata, ami egyúttal világmentés is. Amikor szinte azt tapasztaljuk meg, mintha Isten munkatársként bevonna bennünket is ennek a világmentésnek a legáldottabb szolgálatába.

Jó-e a világ vagy rossz? – hangzott a címben a nagy felvetés! Ezt a kérdést az eddig elmondottak tükrében is nehéz egyértelműen megválaszolni. Luther Márton tézise a megigazulás kapcsán sokat megsejtet: „egyszerre igaz és egyszerre bűnös”. Azt azonban határozottan állíthatom, hogy jó az, amit Isten Jézus Krisztus által értünk és ezért a világért tett, és különös módon az is jó, amit mi Jézus Krisztus által ezért a világért – a kegyelmi időn belül – szavunkkal és bizonyágtévő életünkkel tehetünk.